

najpreprostejša kolarska, mizarska, tesar-ska in kovaška dela. Koliko je treba pri kmetovanju preprostiti reči in orodja, ki si ga naj bodoči kmet umeje sam napraviti in popraviti. Rokotvorni pouk naj bo za dečke to, kar je pouk v ženskih ročnih delih za deklice. Ker ni mogoče tega pouka v doglednem času splošno uvesti, se mora omejiti vzgoja delavnosti na učne discipline. Vedno pa mora šola ohraniti svoj značaj: ostati mora izobraževalnica, vzgajališče z rokotvornim poukom ali pa brez njega. Nesmiselno je zahtevati, da bi bila v prvi vrsti delavnica (Werkstätte).

Tudi starši se namreč zavedajo, da si otroci navadno šole v šoli pridobijo pri učenju, pri reševanju raznih nalog in problemov, tista značajna svojstva, ki šole pretvarjajo gibanje rok v smoteno delo tudi v vsakdanjih opravilih. Za taka značajna svojstva smatramo vztrajnost, vestnost, natančnost in razumnost.

Nezanesljivim, vihravim otrokom obljublajo starši, da jih bo že učitelj v šoli »zrihtal«. Saj so res šolska opravila, kakor opazovanje, iskanje in reševanje problemov, izvrševanje nalog itd. tudi delo, samo drugo nego vsakdanje okoli hiše. Od slednjega se šolsko delo ne razlikuje ne le po tem, da mladina ne uporablja zgolj sirovih mišičnih sil, ampak da ji prizadeva neprimerno večje težave in napore nego katerokoli domače. V samodelavnosti pri učenju morajo učenci proizvajati neprimerno več premagovanja, vestnosti in natančnosti, preudarjanja in vztrajnosti, nego pri kateremkoli ročnem delu na polju, v hlevu ali travniku. Razni učni predmeti so mučni in naporni — navzlic nazornosti in dovršeni metodi — tudi takim učencem, ki so doma pri vsakem delu jako pridni. Koliko je učencev, ki rajši opravljajo doma domače posle, nego bi šli v šolo, ker jih ravno domače delo ne utrdi tako kakor šolsko. Slednje zahteva od njih silnejšega, dasi ne enakomernega zgolj mišičnega napora. Pri domačih opravilih niti otroci ne pridobijo omenjenih značajnih svojstev, ki jamčijo šole uspešno delo, in sicer iz enostavnega vzroka. Starši se pri svojih obilnih poslih ne utegnejo v dovoljni meri posvečati svojim otrokom, tudi ako bi bili zato zmožni. V težavnih šolskih poslih izvaja šole učitelj v mladini sile in potence, ki jih še niso nikdar doma iz sebe proizvajali, o katerih se še niso nikdar zavedali, da jih sploh posedujejo in da šole po njih rase moč in pomen človeka. Po šoli naobraženi otroci se navadno potem tudi doma lotijo vsakega dela z drugim preudarkom, s prejšnjem odločnostjo, razumnostjo, vestnostjo in natančnostjo. Seveda mora učitelj učence pri pouku dosledno in najizdatneje pritegniti k samodelavnosti enako kakor pri vzdrževanju discipline.

Moderna sedanja šola je lahko in mora biti vedno tudi delovna šola; ni ji pa treba neobhodno delavnice za rokodelske obrti, niti kmetije, ki bi jo morali učenci obdelovati.

5. Le prožnemu, v dobi rasti s telovadbo utrjenemu in gibčnemu telesu ne bodo delali težavni mišični napori v obrti in kmetijskih poslih pozneje posebne utrjenosti, ki je skoraj vedno vzrok, da izgublja mladež veselje do dela. Zato priporočajo reformatorji v mnogo izdatnejši meri telovadbo po vseh javnih šolah. Da je ravno telovadba, posebno po sokolskem načinu izmed prvih in najimunitetnejših vzgojnih sredstev, se žalibog še neče pripoznavati.

Toliko se mi zdi potrebno orisati ideje in nasvete reformatorjev glede izboljšanja šolstva z ozirom na sredstva in cilje vzgoje in pouka. (Dalje.)

I. obrambna razstava se odpre v nedeljo, 15. septembra, ob 11. dopoldne v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani.

„Edinosti“, kolikor gre njej.

(V odgovor članku »Učit. Tovarišu in njim, ki jim gre« v »Edinosti« št. 253. — 10. septembra t. l.)

Bolj občutljivega časnika nego je »Edinost« ga menda ni zlahka. Poveš kdaj javno resno besedo, češ, to in ono mi ni prav, takoj je ogenj v strehi in splošna zbežanost je direktiva. V »Učit. Tovarišu« z dne 6. septembra smo se usojali (oj, kolika predrznost!) opozoriti na dejstvo, da snuje C. M. dr. za Istro v Piranščini hrvaško ljudsko šolo za slovenske otroke. Pridodali smo kratek, čisto na vzgojnih načelih sloneč komentar ter slednjič prosili (več ponižnosti ni mogoče zahtevati!), naj se zadeva učnega jezika uredi na način kakor ga zahtevajo jezikovne razmere v Piranščini. Članek je imel naslov: »Edi-

nosti in drugim, ki jim gre«. »Edinost« ga je pa velikodušno vzela vsega na svoj račun in na račun — tržaških »prvoboriteljev«, oziroma še vodstva tržaške slov. politike, na katere dva faktorja nihče ni mislil in ju naš prvi članek niti s senco besede ne omenja. Edina korporacija, ki smo jo omenili v prvem članku, je C. M. Družba za Istro, in nihče drugi, izveniški »oni, ki so imeli pri ustanovitvi te šole in določitvi njenega bodočega učnega jezika glavno besedo«. Kdor zna brati, temu je tedaj bilo pač jasno, da ti »oni« niso gošpodje krog »Edinosti«, kar je pač razvidno že iz dvojnega posvetila v naslovu članka.

Mi »Edinosti« nismo »apostrofirali« celo radi stvari, za katero nima niti najmanjše odločilne besede, ampak zaradi tega, ker slovenske javnosti ne informira vsaj teden dni potem, ko je to storil že »Piccolo«, o vevlažnem vprašanju celokupnosti slovenskega naroda. Ne zahtevamo od nje ne »petja z loparjem« ne »zastupljanja«, ali pojasnila bi nam lahko to zadevo, ki ni samo zadeva istrskega vodstva in uredniške tajnosti. To je šlo na naslov »Edinosti«. Če je že napisala ali ponatisnila skrpucano notico o »Kako nesramno lažejo«, v kateri se sklicuje na članek v »Piccolu«, ki smo ga tudi mi omenili v prejšnji številki, potem bi lahko pristavila par besed v nadaljno pojasnilo za one svoje čitatelje, ki tudi mislijo in se ne puste samo pitati s takim praznim bobnanjem iz — benečanskih časov. »Privandran« ali ne »privandran« (pregledati, kaj govori zgodovina o selitvi narodov!) to nas nič ne briga, zdaj smo tu, in hočemo jasnosti in ne slepomišljenja. In ker hočemo jasnosti, nas »Edinost« pita z »ignoranco«. Dobro, naj bo, nevedni smo, zato nam pa vi, gospoda, razjasnite zadevo, brez »loparja« seveda. Ali če mi po »Edinosti« ne poznamo specifičnih istrskih razmer, kaj naj potem šole rečemo o »istrskem vodstvu«, ki jih tako dobro pozna, da slovenskim otrokom slovenskega prebivalstva ponuja hrvaško ljudsko šolo? In to v sami Istri! Na to odgovorite zdaj! Mi, »modrijani« se spričo tega dejstva le čudimo, kakor se je čutil italijanski okrajni šolski svet v Kopru, ko je to šolo priporočal. In če se čudimo menda v tem ni nobene »zlobe«, kakor nam jo hoče napraviti »Edinost«. O »osebno žaljivih insinacijah« govori sicer »Edinost« le v splošnem, vendar jo pozivljamo, da naj nam navede iz našega prvega povsem stvarnega in današnjega članka le eno osebno insinucijo, če more; cekin dobi zanj. Tako pisarjenje je res »petje z loparjem«, to naj si zapomni »Edinost«. Mi nobenega nismo in niti ne mislimo osebno žaliti, da, celo zahvalo vemo gospodom pri »Edinosti«, da so z »dobrohotno besedo apelirali« v preporni zadevi »na kompetentne strani« in dosegli, »da je stvar že povoljno rešena«. Pri tem pa omenimo dvoje. Prvič, da tedaj tudi pri »Edinosti« niso bili zadovoljni z učnim jezikom nove šole, drugič, da imajo vendarle tudi oni nekaj odločilne besede. Zdaj smo se pa našli, kaj ne, in prijatelji smo si lahko zopet. Samo glede »dobrohotnosti« besede smo pač mnenja, da časih odločna beseda tudi kaj zaleže, in tudi naša bo, dasi temu ali onemu ni všeč. Seveda se popolnoma vjemamo z »Edinostjo« glede »zasluge«, ker tudi mi menimo, da vršitev narodne dolžnosti ni in ne sme postati nobenemu »zasluga«. Zato pa, draga »Edinost«, je bilo tvoje obrisatranje »mi« in »mi« začetkom članka prav brezokusna poza. Stari bojevniki v Trstu in Istri menda le še niso ves narod, ali ne? In kar se »mačkov« tiče, bodite previdni, ker bogzna, kje povsod je tak maček kazal že kremplje, medtem ko so si rodoljubi nabirali zasluge. Glejte, »maček«, ki je nam podal informacije v preporni zadevi, ni ne Kranjec, ne liberalce, ne klerikalec, morda goreč »Edinjaš« tudi ne, pač pa je — to smemo izdati — rodom Istran in sedaj tržaški mešan in pomagal je, kolikor znamo, tudi vam, da ste »položili« solidno podlago za nadaljno snovanje na različnih poljih« itd., kakor se v našem članku lepo bere. Menda se bo še smel oglašati, četudi ne tiči v tem ali onem »vodstvu«. Prav pa je, da slovensko Ciril-Metodovo družbo pripoznate za svojo dobrotnico, ali za to družbo smo žrtvovali in še žrtvuemo Slovenci iz vseh dežel, in tedaj smemo morda tudi mi časih kakšno blekniti. Le manj kampanilizma in manj bojazni za zasluge!

Kar se pa tiče zadeve nove ljudske šole v Piranščini, bomo jo tudi v nadalje zasledovali. Tega nam nihče ne bo prepovedal, to smo dolžni storiti že kakor slovenski učitelji. In kakor se bo zadeva obrnila, se bomo zopet oglašili, ker »Učitelski Tovariš« ni tujec ne v Trstu ne v Istri, temveč ima tamkaj domovinsko pravico, saj je že 52. leto glasilo slovenskega tržaškega in slovenskega istrskega učiteljskega. Do tedaj pa ne izpregovorimo več.

Počitniški tečaj „Slovenske Šolske Matice“ v Ljubljani.

Dne 7. septembra 1912 smo zaključili dvatedenški počitniški poučni tečaj za slovenske učitelje. Tečaj se je obnesel prav dobro. Prvi teden je bilo udeležencev kakih 50. S Koroškega so pritisnili šele drugi teden, ker so imeli šolo do konca avgusta, a dopusta za tečaj jim c. kr. dež. šol. svet koroški ni dal. Kaže se povsod tista ljuba naklonjenost do slovenskega učiteljstva! Tečaja se je udeležilo 29 tovarišic in 31 tovarišev, skupaj 60. Lepo število! Pa se je tudi poznalo, kamor smo prišli! Ne mislim toliko na čebljanje in dovtype, ker smo bili pametni in mirni, temveč na prostor. Šolsko sobo smo napolnili in zadnje došli so morali stati ali si poiskati stole. Štajerci, Korošci, Primorci in Kranjci smo bili le Slovani in kolegi. V najlepši harmoniji in marljivem delu smo skupaj preživeli dva tedna. Og. predavatelji so bili jako vladni in so se potrudili, v kratkem času podati nam primerno mnogo tvarine.

Naj podam le nekoliko pregleda, zlasti za one, ki bi se bili radi udeležili tečaja, pa jim za takrat ni bilo mogoče.

Prvi teden. Začetek v ponedeljek, dne 26. avgusta, zjutraj ob sedmih.

I. Dr. Jos. Tominšek: Filozofija in pedagogika. (3krat po dve uri.) Estetika, kritika, naivnost. — To so tri besede, ki pa skrivajo v sebi mnogo pedagoške tvarine. G. predavatelj je pametno poudarjal, naj se novosti ne prezirajo, toda vendarle previdno preizkušajo.

II. Prof. L. Lavtar: Matematika. (6krat po eno uro.) Logaritmi, obrestno obrestni računi, rentni računi itd. — Zanimivo, zlasti za one, ki se logaritmov nismo učili. Škoda le, da so logaritmi in naše plače v taki strašni razdalji!

III. Dr. L. Poljanec: Prirodoslovje. (6krat po eno uro.) Kako prebavljamo najvažnejša živila (s kemijskimi poizkusi). Življenje v domači mlaki (biološko predavanje s projekcijami in slikami pod drobnogledom). O prazivalih, ki povzročajo nalezljive bolezni. — Zanimivo je, koliko vidnih in nevidnih sovražnikov, ki se bojujejo med seboj, mora človek nositi v svojih organih. Ni čuda, ako človek dobi sive lase!

IV. Dr. Gv. Sajovic: Prirodopis. (6krat po eno uro.) Žival-rastlina (z demonstracijami objektov in slik). Pregled rastlinskega sistema (s poizkusi in demonstracijami slik). Na rastlinskem cvetju (z demonstracijami živih rastlin, modelov in slik). Pogled v botanični vrt in prirodopisni oddelki dež. muzeja. Naše kače. — Koliko lepega in zanimivega se nahaja v prirodi, česar pa dostikrat niti ne vidimo!

Drugi teden.

V. Dr. Fr. Ilesič: Slovenščina. (6krat po eno uro.) Ljudska etimologija. Tujke in izposojenke. Zgodovinski razvoj v pomenu besed. Besedne skupine. Jugoslovanski jezik in dialekti. Rekonstrukcija starejšega jezikovnega stanja iz sedanjih oblik in glasov. — Zanimivo predavanje za vsakega Slovana. Škoda, da dr. Ilesič ni več na učiteljskiču!

VI. Ravnatelj H. Schreiner: Pedagogika. (6krat po eno uro.) Značajnost in značajna vzgoja. — Zanimivo predavanje izkušnega šolnika. Treba nam je vzgajati značaje, pa tudi sami moramo biti značajni! Da, značaj! Sedanja doba jih ima mnogo!

VII. Dr. Ozvald: Psihologija izpovedi s posebnim ozirom na otroka. (6krat po eno uro.) — Zanimivo predavanje s poizkusi, kako napačno je, ako izpovedbam in pričam preveč verjamemo.

VIII. Prof. Al. Vales: Kemija in mineralogija. Izbrana poglavja. (6krat po eno uro.) — Zanimivo predavanje s poizkusi, kako se vse izpreminja, spaja, razdružuje, preobrazuje. Zanimiva znanost, rekel bi, za nevedneža že prava čarovnija.

IX. Dr. P. Grošelj: Prirodoslovje. (6krat po eno uro.) Novi žarki in brezžični brzojav. Visoke in nizke temperature v moderni tehniki. Molekuli in atomi. Naše osolnje. Kako je zgrajeno naše vesolje. — G. predavatelj nas je vodil po prostorih neizmerne vesolstva, po Rimski cesti med razne zvezde, naše osolnje itd. Zanimali so res posebno novejši, praktični izumi, Röntgenovi žarki in brezžični brzojav. Časih je g. predavatelj potegnil čez uro, toda vztrajali smo z veseljem.

X. Prof. Iv. Grafenauer: Slovenščina. O ustanovitvi slovenskega pripovednega slovstva. Začetki. Levstik in Glasnikovi novelisti. Poizkusi slovenskega epa. Jurčič itd. — G. predavatelj nam je opisoval naše pisatelje in podajal slike njihovih slovstvenih del.

Po končanem predavanju nas je na dvorišču vzel fotograf na »muho«. Omenim še, da so bila predavanja vsak dan

od 7. do 12. ure dopoldne. Popoldne so bila tudi predavanja ali pa poučni izleti, n. pr. v botanični vrt, v muzej, v papirnico v Vevčah, v elektrarno, v predilnico in potresno opazovalnico. V staro Emono in na Grad pa nas je vodil g. prof. Pajk. Po sklepi, dne 7. t. m. zvečer, pa smo imeli v »Narodnem domu« zabavni, poslovljni večer. Navzočih je bilo mnogo odličnih šolnikov, med njimi tudi gg. deželna šolska nadzornika Fr. Levec in Fr. Hubad. G. ravnatelj H. Schreiner je pozdravil vse navzoče in v svojem govoru pohvalno omenil, kako učiteljstvo želi nadaljne izobrazbe in žrtvuje v ta namen od svoje borne plače.

Vrstili so se govori in zahvale gg. predavateljem in posebno gospodu, ki je izbil temu sodu dno, ravnatelju Schreinerju. Mešan zbor je zapel tri pesmi, in prav je tako. Kjer so veseli ljudje, naj se tudi pesmi glase!

Naša Slovenska Šolska Matica pa je s tem poučnim tečajem zadela pravo pot in bo gotovo to tudi uspešno nadaljevala. J. K.

Na razna vprašanja glede K. Widrove knjige »Moje prvo berilo« poročamo, da knjiga še ni dobila aprobacije od ministrstva, ki knjige tudi še ni vrnilo. Ker se je šolsko leto že pričelo, ga »Učitelska tiskarna« za leto ne more natisniti in izdati, pač pa prav gotovo za prihodnje šolsko leto. Toliko v vednost vsem, ki se zanimajo za »Moje prvo berilo« in tudi onim, ki so v svoji zaslepljeni strasti hoteli ugonobiti to knjigo. Dobra stvar se pač ne da ubiti!

Ljudska izobrazba izven šole.

(Dalje.)

Kaj naj učimo? Samo en gotov odgovor nam je na razpolago: vse, kar se uči da. Torej znanje vseh narodov in časov na vsakem znanstvenem polju. Vse vede imajo isto veljavo. Napačno bi bilo, če bi rekli: to ni za ljudstvo, ali pa, za to so preneumni. Ne! Vsakdo ima gotovo priložnost, zasledovati vedo in določiti to, kaj njegovemu talentu odgovarja in je njegovim zmožnostim odmerjeno. Ne smemo misliti: osel, žeri ali krepni! Vsak osel dobi svojo hrano. Pomnimo pa, da naša pedagogika nima namena, razvrstiti ljudi v ovce in kozle. Nasprotno! Hoče jih združiti s tem, da jih vodi iz enega znanstvenega polja na drugo. In to je jako dobro; saj mnogi ne vejo, kje jih duševno tišči čevlji. To velja za vse stanovce. Dokaz: naše višje šole dajejo svojim gojencem zrelostno izpričevala. Mnogokrat pa ti niti ne vedo, kaj duševno hočejo. Koliko jih je, ki imajo zrelostno izpričevalo in se odločijo za kak stan. Toda ko pogledajo malo v življenje, se od tega stanu pogosto zopet ločijo. Koliko eksistenc na napačnih potih imamo v olikanih družbah!

Ze iz tega torej lahko razvidimo, da moramo vse učiti in narodu podajati. Če pa ta pogoj prekoračimo, imamo zopet druge razmere, na katere se moramo ozirati. Skrbeti moramo, da ljudstvo ne samo ekstenzivno, temveč tudi intenzivno poučujemo. Vsaka veda se mora obravnava v tolikem obsegu, da vsakdo pozna najvažnejšo vsebino. Ljudstvo moramo dati priliko, da se splošno izobrazbi in takorekoč razveseli na skupnosti vsega znanstva. Seveda lahko tolika množina neznane tvarine popolnoma zmoti. Zato pač ni čudo, da je treba jako previden biti in nehoti vprašamo:

Kako naj učimo?

Za vsako vedo imamo metodike. Vajnejše pa je, o splošni metodiki razpravljati, ki mora mnogokrat zapustiti znane šolske metode. In gotovo tudi zaradi tega, ker ne gre za navadno šolsko poučevanje, temveč za pouk preprostega naroda. To ni elementarna, ne srednja in ne višja stopnja. Žraven tega nas še ovirajo in zadržujejo leta pozabljenosti, naporena telesnega dela, socialne in etične neprostosti tako, da mnogokrat od znanja elementarnega razreda ne preostaja nič. Upati torej smemo na veliko znanje, in tudi ne preveč zahtevati. Da bi se pa ravnali pri tem po šolskih stopnjah, nam kaže vsakdanje življenje, da bi ne delali pravilno. Prej lahko trdimo, da bi bila nasprotna pot boljša. Omenjam tudi, da razdelba snovi, ki jo imamo v šoli, mogoče tudi ni najboljša. Jasnih dokazov nimamo, čeravno je splošno mnenje, da se to ne bo več izpremenilo. Pomislimo tudi, kdo je bil dosedanja učitelj in šola naših poslušalcev. To je bilo življenje, ki se razteza med pozabljenimi šolskimi leti in časom, ko jim zasveti zopet nova luč. In kako življenje je bilo to? Življenje v gozdu, na travniku in polju, v delavnici, v tvornici itd. Življenje naporenega in mučnega dela. Gotovo je tudi, da tako življenje pospešuje pozabljenost. Na to življenje torej naj

stavimo poslopje, ali pa naj življenje samo razvijemo. Za didaktično podlago nam torej naj služijo tiste znanosti, ki so s tem življenjem najtesneje zvezane. Zato pridejo v prvi vrsti socialna in naravna znanstva v poštev. Mislim, da naj ravno ta znanstva služijo kot temelj vse izobrazbe, ker so njihovi problemi najbolj slični problemom, ki so vsakemu znani in jih vsak čuti sam.

Za socialno izobrazbo bomo pripravljali z zgodovinsko in kulturno snovjo in v kratkem času bomo čutili tudi potrebo po pravu. Tuje kulture bomo opazovali in tako tudi dospeli do spoznavanja jezikov. Istotako pridemo tudi pri prirodoznanstvu po raznih študijah do spoznavanja jezikov. Počasi bomo pač dospeli od konkretnih do abstraktnih študij.

Ta pot, ki sem jo sedaj začrtal, bo gotovo najboljša. Saj nas tudi praksa in vsakdanje življenje uči, da imajo predavanja o prirodoznanstvu navadno največ poslušalcev. — Omenjam pa, da tudi tukaj kakor v šoli nazorila jako vplivajo in pogostoma tudi vabijo. Omenjam predavanja s pomočjo skioptičnih slik.

Kdo naj uči?

Tudi tukaj poznam samo en odgovor: vsakdo, ki ima potrebne znanosti in veselje do tega. V mestih in trgih je lahko dobiti zmožne ljudi. V vaseh je sicer to težje. Tukaj pač pride v prvi vrsti učitelj v poštev. Saj je tudi njemu najlažje. On pozna ljudstvo in njegovo mišljenje. Pozna tudi jezik naroda, tako da lahko tudi v domačem jeziku pove, česar bi ljudstvo v pismenem ne razumelo. Brez strahu torej na delo, ne se oziraje na težkoče, ki jih bomo imeli. Ne mislimo že sedaj na plačilo; če pa pride, bomo tembolj veseli in srečni. Mnogo težkoč in neprijetnih uric nas čaka v življenju.

Obenem pa je tudi potrebno, da razpolaga učitelj naroda čez vse znanstvo, bodi si teoretično, še bolj pa stvarno. K temu pa tudi pripominjam, da je potrebna tudi gotova izvežbanost v učenju, to se pravi v predavanju, ki si jo naj že prisvojimo za časa študij. Še tretja in važna točka pride v poštev. To je veselje do tega dela. Učitelj brez tega ni učitelj, temveč ugonobitelj. — Če ima učitelj vse te lastnosti, potem je sposoben za ta posel, tedaj ni samo učitelj naroda, temveč tudi vodja, pomočnik, organizator, bojevnik in apostol. In to mora biti; zakaj narod ima najfinjši čut za to, če učitelj z ljubeznijo in veseljem dela. Mi rabimo za ta posel olivanih in vnetih ljudi, olivanih in delujočih obenem.

Kaj je olika? Olika je samosvojnost v upravičenih razmerah.

Hrabrst in zvestoba, fantazijo in ljubezen do človeštva mora imeti učitelj. Ne potujočih govornikov, ki svoje znanje hranijo le v napiljenih referatih, temveč mož in žen rabimo, ki vsak hip lahko o katerem poglavju svoje stroke predavajo in razpravljajo; zakaj le v tem slučaju si poslušalec misli: pri bogati mizi sem sedel.

Vsako posamezno predavanje naj bo nekaj umetniškega. Vse stranske stvari naj odpadejo. Samo glavne točke naj se naslanjajo ena ob drugo. Tudi ni potrebno in je tudi nemogoče, da se poda vse v popolni stvarni obliki. Luknjice nam bodo zmeraj preostajale; saj govor ali predavanje ni nikak leksikon. Pač pa naj bo vsako predavanje nekaj dovršenega. Kakor drama naj vpliva na poslušalce. Naj ima tri točke kakor ta in poslušalec se naj loči od predavanja zadovoljen in z dobrimi in čistimi mislimi. Predavanje naj tvori zase celoto in raj ne bo namenjeno samo znanstvu, temveč naj bo za poslušalca tud nekaj umetniškega užitek.

(Konec.)

Tovariši, ki želite takoj mesta na družbini slovenski šoli v Kopru, naj se brez odloga zglase osebno ali pismeno pri podpisnem ali pa naravnost na »Ravnateljstvo družbe sv. Cirila in Metoda za Istro« v Opatiji (Volosko). Za značaj, oziroma veljavnost javnosti je poskrbljeno. Plača je enaka plači deželnih učiteljev v vsem in vseh slučajih.

Josip Valentič

nadučitelj in dež. poslanec pri Sv. Antonu pošta Dekani, Istria.

Književnost in umetnost.

»Slovan«, mesečnik za književnost, umetnost in prosveto, je v svoji 10. številki priobčil krasno sliko Bleda, delo naše goriške umetnice Melite Rojčeve. (Večbarvo). Izmed beletristike je posebe imenovati črtico »Umrli je«, eno izmed najboljših stvari, kar jih je napisal g. Milan Pugelj. O letos umrlem velikem Švedu Strindbergu je napisal esé g. Fran Albrecht; njegov spis je prav gladko čiten in zanimiv (tudi slika Strindbergova je priobčena). Prostoslav Kretanov nadaljuje svoj spis o Aškercu (zasnovan na podlagi korespondence), istotako razvoj Aškercov v zadnjih letih njegovega življenja.

Jako obširen listek bo zbudil zanimanje v najkulturnejših slojih našega naroda.

Risanje. Prav sedaj, ko bo treba počevati risanje po novem učnem načrtu, ki ga je izdalo ministrstvo med drugimi tudi za ljudske in meščanske šole, nas je razveselil profesor F. L. Rodt v Komotavu z novo (tretjo) izdajo svojih pisem v pouk v risanju (**Zeichen-Unterrichts-Briefe**). To nova izdaja je urejena docela po novem učnem načrtu in prekaša daleko prejšnjo izdajo. V nji podaja avtor učno stvarino za eno-, dvo-, tro- in osemrazrednico v vsi podrobnosti. Učna snov je razdeljena časovno, in učitelju je pripravljena za pouk v risanju na podlagi te knjige prava igrača. V tej krasni zbirki dobi učitelj vsa potrebna navodila tako glede risbe kakor glede barve; na razpolago mu je nebroj risb, skic in jako ličnih barvenih ornamentov. Posebno dobro obravnava avtor ornament in njega uporabo, perspektivo in risanje uporabnih predmetov ter pokrajin. V tej novi izdaji pa najdeš tudi navodilo in vzorce, kako naj si učenci okrase ovitke svojih zvezkov s šablonami, ki si jih napravijo sami. Učitelja pa zosname iz nje, kako si napravi sam zbirko objektov, ki jih more s pridom uporabljati za risanje ne da bi bilo treba izdati za nje sploh kak vinar. Zbirka prof. Rodtovi pisem za pouk v risanju ima toliko vrlin, da jo morem vsakemu učitelju kar najtopleje priporočati. Nobena šola naj ne bo brez tega izbornega dela. Ker se dobi knjiga, ki stane K 16,86, tudi na mesečne obroke, si jo more umisliti tudi vsak učitelj zase.

A. Sič.

Še enkrat opozarjamo vse tovariše, da se vrši **abiturientski sestanek** narodno-radikalnega, socialističnega in sploh naprednega dijaštva dne **15. in 16. septembra** v Ljubljani v veliki dvorani »Mestnega doma« s sledečim vzporedom: 1. Narodno-radikalni program. 2. Sokolstvo in narodni radikalizem. 3. Vprašanje naraščanja. 4. Počitniška zveza. 5. Slovenstvo in Jugoslovanstvo. 6. Organizacija. 7. Naše delo v akademskih društvih. — Otvoritev sestanka je 15. septembra ob pol devetih. Za brezplačna prenočišča je poskrbljeno. Posameznih vabil ne bomo razpošiljali. Somišljeniki, udeležite se gotovo sestanka! **Pripravljalni odbor.**

Srednješolski vestnik.

**** Imenovanja na srednjih šolah.** Na učni minister je imenoval na izpraznjena mesta drž. srednjih šol: prof. na deželnem realnem gimnaziju v Pazinu Ernesta Bonmassarja na državni gimnaziji v Pulju; pravega učitelja na deželnem realnem gimnaziju v Pazinu Julija Montagnija na državni gimnaziji v Kopru; profesorja na drž. gimnaziji z nemškimi učnim jezikom v Mor. Ostravi Gustava Müllerja na drž. realko v Mariboru; pravega učitelja na drž. realki v Idriji dr. Ivana Pregelja na drž. gimnaziji v Kranju; prof. na drž. gimnaziji v Pulju Petra Savoja na drž. gimnaziji v Kopru; prof. na drž. gimnaziju v Kranju Antona Sušnika na prvi drž. gimnaziji v Ljubljani. Minister je nadalje imenoval za prave učitelje na drž. srednjih šolah provizorične učitelje dr. Oskarja Bendo z drž. realke v Trstu na drž. realko v Ustju; dr. Frana Kotnika z drž. gimnazije v Celovcu na isti zavod; suplente Leop. Andreeja z drugega drž. gimnazija v Ljubljani na državno realko v Idriji; Ivana Krajca z drž. gimnazije v Kranju na drž. realko v Idriji; Vincenca Marinkota z drugega drž. gimnazija v Ljubljani na državni gimnaziji v Kranju; Josipa Marna z drž. gimnazije v Trstu na drž. gimnaziji v Kranju; Antona Rabuza od drž. gimnazija v Mariboru za samostojne gimnazijske razrede s slovenskim učnim jezikom v Celju; Josipa Schweigerja z drž. realke v Ljubljani na dugi državni gimnaziji v Ljubljani; Ivana Tabia z drž. gimnazija v Gorici za isti zavod; za provizoričnega učitelja na drž. gimnaziji v Kočevju suplenta dr. Otona Laxa istotam. — Imenovan je profesor dr. Franc Handl na celjski gimnaziji za profesorja na dunajski Elizabetni gimnaziji.

Politiški pregled.

*** Nov načrt za prodiranje nemštva.** Pred nedavnim so koroške »Freie Stimmen« objavile nov način germanizacije. Pozvale so nemške penzioste, Nemce ki se živijo od obresti svojega imetja, vrtnarje in zasebnike vseh vrst, da se naj iz nemških mest začnejo naseljevati v južnih alpskih deželah ali ob obrežju Jadranskega morja. S par tisoč kronami si je mogoče kupiti lasten dom z vrtom, pa tudi najemnina je na deželi manjša kakor v mestih, kjer tožijo zaradi draginje stanovanj. In število takih ljudi, ki bi lahko

šli na deželo, trdijo »Freie Stimmen« ni majhno. Kakšnega pomena bi bilo to za nemštvo, dokazuje sledeče: »S tem bi bilo, kar je za nas Nemce največje važnosti, tudi ojačeno nemštvo na jugu Avstrije, kjer ima izvršiti še zgodovinsko nalogo, predvsem prodiranje do Adrije.« Tako naj bi tujski promet zanesel ob Adrijo četo Nemcev, da bi se tu razširili in tu gospodovali!

*** Ministriški predsednik grof Stürgkh** je toliko ozdravel, da prevzame vrhokem svoje uradne posle. V bodoči seji ministrskega sveta se določi definitivno program za jesensko zasedanje poslanske zbornice.

*** Nevarnost vojne na Balkanu.** V Bolgariji raste vojno razpoloženje. Sodi, da bi Bolgarija Srbija in Grčija, ki je tudi imela zadnje čase konflikte s Turčijo, koncem konca utegnile napovedati Turčiji vojno. V Turčiji ni miru, Bolgari in Srbi so izročeni krutosti Turkov, vevlasti pa le držijo Turško pokonci in ta dela, kar hoče.

*** Denar za vohunstvo.** Neki angleški list pripoveduje, da potrosi Avstro-Ogrska za vohunstvo na leto 1 in pol milijona kron. Italija potrosi 300.000, Anglija 1.200.000, Francoska 1 milijon, Nemčija 1.400.000.

*** Manifest kralja Ferdinanda.** Uradni list bolgarski priobčuje manifest kralja Ferdinanda na narod ob priliki 25letnice vladanja. Kralj izraža v manifestu svoje veselje na naravnost čudovitem napredku Bolgarije v zadnjih 25 letih in poudarja izredno zmožnosti bolgarskega naroda, ki so mu zagotovile častno mesto v civilizovanem svetu. Obenem zatrjuje, da se čuti srečnega da je po svojih močeh sodeloval pri tem napredku.

*** 800 portugalskih duhovnikov ekskomuniciranih.** »Osservatore Romano« poroča, da je Vatikan ekskomuniciral 800 portugalskih duhovnikov, ki so po ločitvi cerkve od države dobili od republikanske vlade plače in pokojnino in to tudi sprejeli. Vatikan stoji namreč na stališču, da so se vsi duhovniki, ki so sprejeli pokojnino, podvrgli vladi, ki preganja katoliško cerkev.

*** Odprava taks za poroke.** »Neues Wiener Tagblatt« poroča: Da se odpravijo konkubinasti in omogoči ubožnejšemu prebivalstvu, da se more poročiti, je finančno ministristvo ukazalo, naj se odpravi pristojbina za cerkvene oklice in poroke, kakor tudi za župnika potrdila pri onih zakonskih, ki predložijo ubožno sprichevalo.

*** Posledice jukičevega procesa.** Češki listi javljajo, da se nekateri hrvaški poslanci odločili, da se zaradi sedanjih nezgodnih razmer na Hrvaškem presele v Prago, med njimi tudi posl. Radič in Budisavljevič. Hrvaški dijaki, ki so bili dosedaj vpisani na zagrebški univerzi, se vpišejo na jesen deloma na praško, deloma na dunajsko, deloma na graško univerzo.

*** Memoari kralja Milana.** »Journal de Geneve« javlja iz Belgrada: V kratkem bo izdal neki zaupnik srbskega kralja Milana njegove memoare, in sicer v več jezikih. Ti memoari vsebujejo važna razkritja kralja Milana o balkanski politiki Avstro-Ogrske in Rusije.

*** Davki v Evropi.** Iz nekega socialno-demokratskega lista jemljemo sledečo statistiko o davkih, ki pridejo na vsako glavo v spodaj navedenih državah: Anglija 82,06 frankov, Francija 78,98, Nizozemsko 57,59, Avstrija 49,09, Italija 45,04, Nemčija 43,37, Norvegija 42,60, Dansko 41,70 in Belgija 34.—

*** Nove šole za enoletne prostovoljce pri trenu.** Ako se oglasi dovoljno število enoletnih prostovoljcev za službovanje pri trenu namerava vojno ministristvo ustanovit razen že na Dunaju, v Gradcu, v Budapešti, v Pragi in v Jožefovem se nahajajočih šol za trenske enoletne prostovoljce tudi še nove šole v Zagrebu, v Lovu in v Požunu. V vsaki šoli bi potem bilo največ 30 prostovoljcev.

Učiteljski konvikt.

Udeleženci počitniškega tečaja Slovenske šolske Maticе so zbrali za konvikt 24 K. — Če pomislimo, da so udeleženci tega počitniškega tečaja imeli spričo svojih nizkih plač prav obilo izdatkov in da so vrhute Družbi sv. C. in M. darovali tudi znesek 24 K, moramo njihovo požrtvovalnost označiti s stanovsko in rodoljubno zavestjo, ki bodi vsem drugim v zgled. Živel!

Kranjske vesti.

— **Že vse naprej določeno!** Čujemo govoriti, da je namesto okrajnega šolskega nadzornika J. Janežiča določen prof. Dokler v Kranju, ki je seveda klerikalec. Nadalje govore, da ostane g. Černivec, ravnatelj ljubljanskega učiteljskega, le še pol leta na svojem mestu, potem pa

bo nadzornik Dokler imenovan na Černivčovo mesto. Koliko je verjeti tej govorici, pokaže bodočnost. Vsekakor pa je značilno, kake barantije se pletejo s kranjskim šolstvom! Klerikalci ga hočejo na vsak način spraviti na boben!

— **Migljaj s kolom!** Klerikalni učitelj Slomškarij so izdali tiskan imenik vseh Slomškarjev. Značilno je, kako je natisnjeno ime slovitoga Slomškarija, ki je dobil za svoje »zasluge« šolsko vodstvo na Viču. Bere se tako: Ravnikar Jernej naduč. v p. in dež. poslanec, Vič. Nismo vedeli, da imajo že tako blizu pripravljeno zaslužno vpokojenje za Jerneja. To je menda migljaj s kolom, naj se izgubi iz vrst učiteljstva, ker vedno glasuje proti zvišanju učiteljskih plač. Strinjamo se tudi mi s tem vpokojenjem, ker Ravnikar res ne sodi po svojem delovanju med učitelje.

— **Zavednost.** »Slovenec« piše: »Noben naš član in somišljenik bi ne smel imeti ročnega zapisnika, ki ga tiska »Učiteljska tiskarna«, pač pa žepni zapisnik, ki ga letos zopet v drugo izda »Slomškova zveza« in se tiska v »Katoliški tiskarni«. Krajni šolski sveti, kateheti in drugi naši ljudje, bodite tedaj toliko samozaveštni in ne pustite se terorizirati od liberalnih šolskih voditeljev. Letošnji žepni zapisnik bode zelo praktičen in v njem bode tudi imenik članov »S. z.« — Voditelj. Vprašamo: Ali ni to direkten poziv na bojkot? Ali je klerikalcem res že vse dovoljeno? Tudi mi se ravnajmo po tem. Svoji k svojim!

— **C. kr. deželni šolski svet** je sporazumno s kranjskim deželnim odborom in z vodstvom salezijanskega zavoda na Rakovniku nadučitelju Maksu Bajcu v Šmartnem pod Šmarno goro in učitelju ljudske šole v Zgornjih Pirničah, Frančišku Kuhariju, dovolil s 1. septembrom dopust, da se lahko uporablja kot učitelja v salezijanskem zavodu na Ra! kovniku. Dosednja učitelja salezijanske zasebne ljudske šole na Rakovniku, nadučitelj Ivan Kiferle in začasni učitelj Fr. Lončar, sta se 31. avgusta odpoklicala s svojih dosedanjih mest. — Bivša suplentinja dekliške ljudske šole v Ribnici, Karolina Kromar, je imenovana za začasno učiteljico na šestrazredni ljudski šoli v Dobropolju in dosedanja začasna učiteljica pri Sv. Duhu Marija Kovač, za začasno učiteljico na ljudski šoli v Loškem potoku.

— **Cvet klerikalne žurnalistike.** »Slovenec« prinaša sledečo notico: »Naj-novejši šport liberalnega učiteljstva.« »Učiteljski Tovariš« poroča, da je g. Luka Jelenc na zadnji skupščini liberalnega učiteljstva v Celju v svojem govoru dejal seldeče: »Strnjeni v močno falango, bomo zanašali bakljo prosvete v vsako najbolj zakotno gorsko vasico.« Liberalni učitelji se bodo torej zdaj razun drugih podjetij lotili še bakljonoštva. Opozarjamo oblasti na to najnovejšo nevarnost ognja. G. Luka Jelenc, ki je že sam večkrat pogorel, je res tako neroden, da bi znal kaj zažgati.« — Vsekakor ni za »Slovenčeve urednike napočila samo doba kislih kumar, ampak tudi doba kislih — možganov.

— **Iz ljudskošolske službe.** Za provizorično učiteljico v Naklem je imenovana Marija Piškur, za provizorično učiteljico na dekliški šoli v Tržcu Olga Kallinger, za prov. učiteljico na dek. ljud. šoli v Kranju Olga Šavnik, za prov. uč. na deš. lj. šoli Palmira Fajdiga. Za provizor. učiteljico v Loškem potoku je imenovana Terezija Podboj, za provizoričnega učitelja na Raki Jožef Bertoncelj, za provizoričnega učitelja v Cerkljah Alfonz Završnik. Kranjski dež. šolski svet je dovolil, da menjata definitivna učiteljica na dvorazrednici v Hotedršici Leopoldina Kogej in provizorična učiteljica na enorazrednici v Vojskem službeni mesti.

— **Umrli je** v Ljubljani v 63. letu svoje starosti profesor v pokoju, Davorin Karlin. Pokojni prof. Karlin je bil izvrsten šolnik, ljubezniv družabnik in iskren prijatelj ljudskošolskega učiteljstva. Bodi mu v naših vrstah ohranjen blag spomin!

— **Umrli je** pri Devici Mariji v Polju gospa Antonija Kuhar, nadučiteljica vdova.

— **Slovenskim staršem.** V kratkem se začne zopet šolsko leto. In tedaj bodo slovenski starši izven Ljubljane premišljevali, kam naj dajo svoje otroke v stanovanje. Kakor nam je znano, so se Nemci v tem oziru organizirali in ponujajo celo slovenskim staršem nemško - nacionalne gospodarje. Posebno važno je to vprašanje za hčerke slovenskih staršev, ki se pridejo v Ljubljano šolat. V tem oziru slovenskim staršem pač ni treba mnogo premišljevat. Naš dični internat »Mladika«, ki so ga ustanovile in ki ga z izvanredno požrtvovalnostjo vodijo naše narodne dame pod vodstvom županje dr. Franje Tavčarjeve, je pač vzoren zavod, komur dajo slovenski starši popolnoma